

Dr VITA KAJON

Dr Vita Kajon rodio se u Sarajevu 1888. g. u patrijarhalnoj porodici. Sve njene mnogobrojne članove krasila je naročita bistrina i ljubav za sredinu iz koje su ponikli. U ovoj porodici oduvek se njegovala i razvijala pravda, sloboda i smisao za istinu. U ovoj patrijarhalnoj porodici nije se spustavala ličnost nijednog člana. Vitin otac Daniel otvara prvu moderno uređenu knjižaru u Sarajevu. Ona je bila znalački vođena i postala je sastajalište i centar tadašnjeg književnog i umjetničkog Sarajeva. U knjižari se okupljala književna i intelektualna elita. Stariji Vitin brat Albert bio je vlasnik štamparije, u kojoj su se štampale novine i časopisi, pjesme i pripovetke prvih sarajevskih literata. Kako je i sam volio književnost, često puta se de-

šavalo da je knjižar Albert Kajon otpisivao troškove štampanja knjiga, jer književnici nisu imali sredstava da isplate troškove oko štampanja njihovih radova. Knjiga, iako nije bila skupa, slabo se prodavala. Književnici su često bili prisiljeni da sami prodaju svoja djela.

Vita Kajon, odgajen u takvoj atmosferi, mogao je svoj prirodni talenat da razvije u punoj mjeri. Već kao učenik Prve gimnazije u Sarajevu privlačio je pažnju svojih drugova i profesora svojim zrelim

znanjem i govorničkim darom. Ova gimnazija bila je poznata u Bosni i Hercegovini po svom naprednom duhu, po oštrom kriteriju, po količini znanja koje su učenici u njoj sticali. Starija generacija se sa ponosom i poštovanjem sjeća svojih vrsnih profesora. U arhivi škole vidio sam da je Vita bio među prvim učenicima.

Napredni pokreti onoga vremena koji su strujali u redovima srednjoškolske omladine nisu mogli ni Vitu ostaviti po strani. On se sav unosi u njih. Svojim radom i zalaganjem u srednjoškolskim družinama stiče veliki broj prijatelja među muslimanima, Srbima i Hrvatima. Ova prijateljstva stečena u srednjoj školi sačuvana su i još više produbljena u Vitinom javnom radu poslije studija. Studirao je pravne nauke u Beču. Beč je tada bio poznat po svojoj univerzi u čitavoj Evropi. U doba Vitina studiranja Beč je bio centar svjetskog Jevrejstva. U Beču su živjeli Jevreji iz Istočne i Zapadne Evrope i iz balkanskih zemalja. U njemu se nalazila intelektualna elita svjetskog Jevrejstva. Čuveni pisci, naučni radnici, umjetnici, žurnalisti, glumci, književnici i profesori Jevreji štampali su u Beču svoja djela. Dolazak ovog mladog, ambicioznog i talentovanog Bosanca u velegrad golemih mogućnosti razvije njegovu intelektualnu radoznalost i žeđ za sticanjem znanja. Nova sredina znatno proširuje njegovo dotadašnje znanje i horizont. Ona ga vuče snagom svoje gravitacije. Svojom velikom upornošću, solidnošću i dosljednošću u svakom poslu kojega se prihvatio, Vita brzo privlači pažnju svoje okoline. Njegov intelektualni razvoj ne zna za skokove. Ništa nije htio da radi naglo i brzo. Tražio je uvijek uzroke stvarima. Svaku pojavu u istoriji, nauci i društvu prati u njenom razvoju. To je doprinijelo formiranju njegove cjelovite ličnosti. Njegovi roditelji nisu oskudjevali u materijalnim sredstvima pa su bili u stanju da mu omoguće duže školovanje i boravak u ovoj svjetskoj metropoli. Nije spadao u red onih studenata koji su učili samo za ispit i koji su se ograničili na struku. On se interesovao ne samo za pravo nego i za sociologiju, ekonomsko-finansijske probleme, filozofiju, istoriju i književnost. Njegov kritički duh sa prefinjenim ukusom jednako je svestrano ulazio u analizu problema, ljudi i ideja s kojima se u životu sretao i koje su ga pratile. U doba Vitinih studija u Beču bilo je relativno malo sefardskih studenata. On ukazuje na ulogu koja ih čeka po povratku sa studija, traži od njih da se spremaju ne samo za svoju struku nego i za javne radnike. Razgranati društveno-politički i kulturni život bečkog Jevrejstva bio im je otvorena i najbolja škola. Broj javnih radnika je bio malen, a zadaci koji su ih čekali veliki, zato se nitko nije smio, ni mogao izolovati.

*

Kada se Vita sa studija vratio u Sarajevo, bio je već potpuno formiran čovjek. Njegove misli bile su jasne, horizont širok. Radin, nenaometljiv, talentiran i sa dobrim živcima. S optimističkom vedrinom i dirljivošću jednostavnošću prilazio je ljudima i problemima. Krasila ga je kristalna jasnoća izražavanja. Čovjek sa takvim osobinama lako postaje

popularan i voljen. Sredina željna intelektualaca njegova formata mirno mu je nametala rukovodeću ulogu.

Benevolencija, Glorija, Lira, Jevrejska opština, „Jevrejski glas“, „Jevrejski život“, Sefardski pokret su glavni domeni njegovog jevrejskog rada. No sa isto takvom aktivnošću Vita učestvuje i u nejevrejskom radu: Gradska opština, Gradska štedionica, akcije za osnivanje pozorišta, za podizanje fakulteta, za pokretanje književnih časopisa, organizovanje slikarskih izložbi u Sarajevu. Naročitu je aktivnost razvijao na političkom polju. Svojom sretnom prirodnom i izrazitim političkim nervom uspio je Jevreje vezati za sredinu u kojoj su živjeli. Oni su zavoljeli sredinu, a i sredina njih. Oni će toj sredini neštedimice davati priloge materijalne kulture, zalagati se za njeno uzdizanje. On se trudio da bosanske Jevreje uvede u politiku i da ih približi društveno-političkom životu Sarajeva i Bosne. Trudio se da od politički pasivnih ljudi pravilnim obavještavanjem i osvještavanjem učini politički aktivne ljude. U uspavanu i apolitičku sredinu unose se svježih sokovi i napredne misli, što je za ono vrijeme značilo i napredno i revolucionarno. Vita, rođeni govornik, postaje ljubimac masa. U datim društvenim uslovima i prilikama u kojima se razvijao njegov politički rad i život učinio je najviše što se tada moglo učiniti. On nije u svome političkom radu odgajao poslušne ljude koji će mu pljeskati, nego ljude koji će otvorenim očima gledati u život, suočavati se sa problemima i tražiti njihova rješenja. Odgajao je saradnike i pomoćnike. Osvajao slušaoce svojom logikom, realnošću i dokazima. Iako je lijepo govorio, nije volio prazne riječi ni fraze. Rođeni diskutant, koji će u svojim diskusijama zadnji uzimati riječ sa željom i sposobnošću da svakoga sasluša i čuje. Svima će odgovoriti ali nikoga uvrijediti. Politički mudar, majstor riječi, ako se s kime i ne slaže u mišljenju, on će ga radije podučiti i ubijediti negoli poniziti. Uvijek nasmijan, prirodan, neposredan, vedar i srdačan. U svojoj srdačnosti odmjeren, on se njome ne razbacuje ali i ne škrtari. Takt i pravilan odnos među ljudima omogućavali su mu sticanje simpatija i među protivnicima. Pošten poput starog Rimljanina, koji nikada za svoj politički i javni rad nije tražio lične koristi, nagrada i dobitaka.

*

Vitina djelatnost u jevrejskom javnom radu bila je vrlo raznovrsna i mnogostruka. Spomenućemo samo nešto od toga. Njegov rad u Benevolenciji urodio je bogatim plodom. Njegova je zasluga što je Benevolencija od malog dobrotvornog društva prerasla u jedno opšte reprezentativno društvo, koje će usmjeravati cjelokupni život socijalni, politički i kulturni ne samo u Sarajevskoj jevrejskoj opštini nego u čitavoj Bosni i Hercegovini. Dolaskom Vitinim sa studija, Benevolencija snažno razvija svoj domet i proširuje područje svoje djelatnosti i van granica Bosne i Hercegovine. Benevolencija je imala svoje povjerenike i pododbore u svim jevrejskim opštinama Bosne i Hercegovine a podružnice u Zagrebu, Beogradu, Bifolju. Vita kao organizacioni sekretar Benevolencije i njen kulturni referent htio je da to društvo učini cen-

trom cjelokupnog kulturnog rada među Jevrejima čitave bivše Jugoslavije. Želio je da u svim mjestima gdje ima Jevreja budu i povjerenici Benevolencije. Nova školovana generacija vaspitana pomoću Benevolencije svestrano pomaže nastojanja Vitina. Ona znatno diže ugled Benevolencije. Prije rata nije se mogla zamisliti nijedna kulturna akcija većih razmjera među Jevrejima a da za nju nije dala inicijativu i izdašnu materijalnu pomoć Benevolencija. Ovakav rad, zasnovan na širokom planu, bio je priznat od naše javnosti i od državnih faktora. Vitina je zasluga da je izgrađen solidan sloj jevrejskih sefardskih intelektualaca i izmjenjena socijalna struktura sefardskih manuelnih radnika. Dok su se prije njegova dolaska u Benevolenciju mnogi problemi rješavali nasumce i palijativno, odsada se oni svrstavaju po važnosti i stepenu nužnosti, a rješavaju programski, sa više plana i sistema, studiozno. Benevolencija je stipendirala učenike u privredi, srednjoškolce i univerzitetlije. Dotad prepušteni slučaju, stipendisti su sami birali zvanja. To je dovelo do toga da su učenici u privredi učili samo dva zanata: brijački i krojački. Srednjoškolci su pohađali trgovačku školu i gimnaziju a studenti samo pravni i medicinski fakultet. Vitinim studioznim referatima, anketama, predavanjima i napisima po novinama o promjeni zvanja kod sefardskih Jevreja, Benevolencija mijenja svoju dosadašnju politiku stipendiranja. Učenici u privredi usmjeravaju se u svim oblastima zanata i industrije. Vrlo brzo niče mnogobrojni kadar mladih i sposobnih majstora, koji su bili poznati kao najbolji stručnjaci: električari, mehaničari, vulkanizeri, automehaničari, šoferi, bravari, tokari, klesari, stolari, staklari, optičari, urari, štampari, radnici za finu i preciznu mehaniku. Svi ti visokokvalifikovani stručnjaci bili su sinovi bivših prodavača sjemenki, kuhanih jaja i „burikitas“. Ovi mladi ljudi ne samo što su vrlo korisni i produktivni faktori privrede, nego unose i nove elemente političkog, socijalnog i ekonomskog shvaćanja u razvoj društva. Osnivaju i stvaraju omladinska i radnička društva koja će okupljati najnaprednije elemente među predratnim Jevrejima Sarajeva. Kroz pjesmu i recitaciju, kroz predavanja, kulturna sijela, pozorišne komade ruši se staro i učmalo, koje već i vrijeme gazi. Mjesto izolovanosti i zatvaranja u kuću, sabijanja u mahalalu „kurtižiku“, ovi mladi ljudi traže prirodu, sport, takmičenja, izlete, horske recitacije i pjevačka društva. Svježi dah prožima novo pokoljenje. Stvarana je i pripremana atmosfera za rađanje radničkih jevrejskih društava „Poale Cijon“, „Bar Kohbe“, „Matatije“ i dr. Vitinim neumornim radom i nastojanjima Benevolencija vrši preobražaj ne samo u privrednim zvanjima nego još više i u intelektualnim. Advokat i ljekar su bila zvanja starije inteligencije. Benevolencija forsira studij učiteljskih škola, više pedagoške škole, filozofskog fakulteta, umjetničkih akademija, pomorske i vojne akademije, rucarstva, agronomije, tehničkog fakulteta, šumarstva, veterine, vrtlarstva. Benevolencijinim nastojanjem bilo je pred rat -edesetak učitelja, nastavnika i profesora Jevreja.

Za radnike i zanatlije Benevolencija je otvorila nekoliko opšte-obrazovnih kurseva. Na ovim kursevima su mladi profesori, pravnici i ljekari držali predavanja iz oblasti jezika, književnosti, prava, knjigovodstva, ekonomije, istorije i medicine. Kursevi su vrlo ozbiljno shvaćeni i

od kursista i od njihovih predavača. Kroz ove kurseve htjelo se stručno okvalifikovanom radniku dati podsticaja za šire sagledanje struke i zvanja, politički pravilno osvještavati ih i pripremati za buduće sindikalne aktiviste.

Vita je naročito podsticao mlade ljude na istraživački rad, na prikupljanje sefardskog folklora, istorijskog materijala o Jevrejima iz Bosne, na literarno stvaranje. Istorijski uslovi pod kojima su se razvijali sefardski Jevreji u Bosni bili su takvi da im nisu omogućavali veliku literarnu kulturu. I ostalo stanovništvo Bosne i Hercegovine nije ničim naročito odskakalo od tadanjih Jevreja. Škola je bilo malo, kulturnih institucija još manje, a neke literarne tradicije skoro nikako. Tadašnji stariji sefardski Jevreji jedva da su znali pravilno i govoriti jezikom sredine u kojoj su živjeli. Kada je Vita osjetio da se u toj sredini rađa talenat sa književnom kulturom, on ga naročito podstiče i hrabri. On ga otkriva i populariše. Vita je prvi koji je otkrio tri dragocjene snage: dra Isaka Samokovliju, dra Marcela Šnajdera i dra Kalmija Baruha. Ova tri intelektualca je naročito volio. Pojavom ove trojice počinje zaostala sefardska zajednica da se i na polju nauke i književnosti afirmira. Vita je vjerovao da će te tri snage sobom povući nove, mlade skrivene snage. I on se nije prevario. Bivši njihovi učenici počinju se razvijati pod uticajem svojih učitelja. Iako još mladi, oni su nagovještavali blještave iskrice svojih talenata. Onda kada je uspavana sefardska sredina htjela da čita sladunjavu romantiku uz pratnju „panderiko“ (defa) i melodije „oh ke lombror de novja hermoza“ itd., Isak Samokovlija nije tražio svoje inspiracije u takvom milijeu. Njega interesuje psihologija, socijalna struktura malog čovjeka. On traži uzroke zašto pate Jevreji sa Bjelava. Onaj koji je navikao da čita romantiku, taj nije našao u pripovjetkama Isaka Samokovlije ono što je lijepo i što njegovom ukusu odgovara. Takvi ljudi nisu razumjeli Samokovliju. Poslije prikazivanja „Plave Jevrejke“ u sarajevskom pozorištu mnogi su osudili Samokovliju. Vita Kajon je bio onaj koji se pod svojim punim imenom razračunao sa Samokovlijinim protivnicima. On je upozoravao na vrijednost Samokovlijina djela i predskazivao njegovu svjetlu literarnu karijeru.

Slikari Daniel Kabiljo (Danilus), Daniel Ozmo, Solomon Papo, muzičar Alfred Pordes imali su u njemu svoga moćnog protektora. Učitelji, nastavnici, profesori su uživali njegove naročite simpatije. On je ovima omogućavao i veće stipendije, na taj način htio je da ih stimulira za pedagoška zvanja.

Neposredan i prijemljiv za sve novo, Vita je mnogo i istinski volio omladinu, naročito studentsku. On joj otvara srce i dušu. Ona je to dobro znala pa se njemu rado i obraćala. — 1918. godine propala je Austro-Ugarska. Beč, gdje je ponajviše studirala sefardska omladina, prestao je da igra u kulturnom životu onu ulogu koju je prije imao. Zagreb postaje centar gdje su se okupljali studenti sefardi iz Bosne i Bugarske. Vita je pokušao da svijetle tradicije bečkog sefardskog akademskog društva „Esperanse“ prenese i na mladu studentsku generaciju koja je studirala u Zagrebu. Na njegovu inicijativu došlo je do osnutka zagrebačke „Esperanse“, koja preuzima program, ideologiju

i tradicije bečke „Esperanse“. Vita je želio da se bogata biblioteka bečke „Esperanse“ prenese u Zagreb. Ali finansijski i politički razlozi nisu omogućili da se ova želja ostvari. Zagrebačka „Esperansa“, rođena pod drugim uslovima negoli bečka, razvijala je svoju djelatnost prilagođavajući je zahtjevima vremena, prilika i potreba sredine u kojoj je djelovala. Zagrebačka „Esperansa“ ipak je odigrala svoju istorijsku ulogu. Ona nije samo okupljala sve sefardske studente, nego je bila i nosilac cjelokupnog kulturnog i društvenog života sefardske opštine u Zagrebu. Upravo kada su ti mladi sefardi završili svoje studije i kada su se osposobili za javni rad, kada su svojim znanjem, sposobnošću i kulturom mogli poslužiti narodu i sredinama iz kojih su ponikli, nad Evropom su se nadvijali crni oblaci i nagovještavali strašnu kataklizmu kojoj se izbjeći nije moglo.

Vita kao javni i politički radnik dobro je znao kolika je snaga i moć štampe u brzom obavještanju i okupljanju naroda. Sa još nekoliko intelektualaca pokreće izdavanje najprije „Jevrejskog života“ a onda „Jevrejskog glasa“. To je bila slobodna tribina ne samo za propagiranje i širenje sefardskog pokreta, nego su ovi listovi donosili i sažete i dobre preglede prilika u jevrejskom svjetu. Tu su mladi ljudi od pera štampali crtice, feljtone, priče, recenzije, istorijske osvrtne i napise. Bezbroy članaka i uvodnika bez potpisa napisao je sam Vita. Iako nije članke potpisivao, znali smo da su to njegovi. On je imao svoj metod izlaganja i svoj stil pisanja. Njegovi uvodnici su se sa nestrpljenjem očekivali. U njima se ogledala kristalna jasnoća izražavanja, principijelnost, borbenost i osjećanje za mjeru. U dotada polupismenoj sredini nije bilo nijedne sefardske kuće u kojoj se nisu čitale ove novine. One su stvarale javno mišljenje, usmjeravale ljude pravilnijem sagledanju života, politike i kulture. Preko tih novina stvarala se nova čitalačka publika. Pod Vitinim uticajem razvilo se nekoliko drugova u vrsne i vrlo sposobne novinare.

Vita je napisao više članaka u „Novoj Evropi“, „Srpskom književnom glasniku“, „Misli“, kalendarima „Prosvjete“, „Spomenici Benevolencije“, „Godišnjaku“ i drugdje. U gimnaziji je pjevao pjesme, pa je ova ljubav i naklonost prema poeziji ostala i u njegovim poznijim godinama. Jednom smo sjedili do kasno u noć. Kada sam želio da se rastanemo, Vita me je odveo u svoju bogatu biblioteku i iz nje izvadio nekoliko antologija španske poezije. Trebalo ga je samo čuti sa koliko je žara i užitka čitao ove pjesme i upozoravao na stilsku ljepotu i izražajnu snagu bogatog španskog jezika. Ljubav prema ovome jeziku nagonila ga je da temeljitije studira istoriju sefarda i da upozorava na nasljedstvo koje su sefardi donijeli iz Španije. Za vrijeme svoga studija u Beču dolazi u kontakt sa mnogim španskim lingvistima i oni znatno uti-

ču na njega da studira španski jezik (ladino), kako se on nekada govorio u Bosni i među ostalim sefardima Balkana. Vita tu ljubav prenosi i na druge. To je urodilo prikupljanjem sefardskih poslovice, romansi, sefardskog folklora i studijom dra Kalmija Baruha o sefardskom jeziku, koja mu je služila kao doktorska teza.

Za vrijeme svoga studiranja u Beču Vita je imao prilike da se upoznaje sa životom Jevreja iz raznih sredina. Tu je vidio koliko je svaka grupa dala od sebe izgrađivanju jevrejske kulture. Vidio je da, pored svestranog naglašavanja jedinstva jevrejskog naroda, postoje unutar toga jedinstva pojedine česti koje se razlikuju po svome istorijskom razvoju, po mentalitetu i kulturi. Sredine u kojima su živjeli Jevreji bile su različite pa su one vršile znatan uticaj na Jevreje. Svaka grupa imala je nešto specifično svoje. Svaka je sa svojih aspekata i mogućnosti bogatila jevrejsku kulturu u Galutu i davala svoje priloge. Negirati te grupe značilo bi negirati činjenice sivojene istorijskim razvojem. U Beču, u „Esperansi“ gdje su se nalazili studenti iz svih balkanskih zemalja, nikla je misao o aktivisanju sefarda. U bečkoj „Esperansi“ vodili su se dugi razgovori o tome što treba učiniti da bi se razvio i objedinio kulturno-politički rad među svim sefardima gdje god oni živjeli. Tu je niknuo sefardski pokret. Sefardski pokret je bio jedna komponenta opšteg jevrejskog rada. Njime se htjelo razbuditi konstruktivne snage sefardskog elementa za njegov napredak, za njegov prepород. Htjelo se preko slavniha tradicija prošlosti nastaviti rad u budućnosti. Dok su eškenazi davali velike naučne radnike na svim poljima nauke, književnosti, poezije, muzike i umjetnosti, dotle su sefardi zaostajali. Izolovani od svojih sredina svojim jezikom i vjerom, oni su sve više zaostajali. Po odlasku iz Španije oni nisu davali Jehudu Halevija, Ibn Gabirola, Majmonidesa i dr. Oni su se i međusobno sve više udaljavali i zajednički jezik zaboravljali. Privući jednu veliku čest Jevrejstva kulturi, probuditi potencijalne snage koje su oni u sebi nosili, to je bio cilj rada i djelovanja onih mladih ljudi koji su bili članovi obje „Esperanse“. Nošeni ovim plamenom, zadojeni mladenačkim oduševljenjem, nalazeći razumjevanja u sredinama u kojima su živjeli i aktivno radili, oni počinju propovjedati ideje koje su se u „Esperansi“ iskristalisale. Tako je niknuo sefardski pokret. Sredina daje podstreka, finansira razne publikacije, novine, predavanja, konferencije etc.—1925. sazvana je konferencija sefardskih Jevreja u Beču. Na njoj je rješeno da se osnuje Svjetska konferencija sefardskih Jevreja sa sjedištem u Jerusalimu. Ovoj je stavljeno u zadatak da radi na intelektualnom i nacionalnom uzdizanju sefardskih Jevreja. U duhu zaključaka ove konferencije pristupilo se organizovanju sefardskih Jevreja u svim državama i opštinama u kojima sefardi žive u većem broju. 28. i 29. maja 1930. godine održana je konferencija sefarda iz balkanskih zemalja u Beogradu. Jedan zaključak ove konferencije glasi: „Bude li sefardska organizacija uspjela razbuditi latentne energije koje sefardi u sebi nose, biće od koristi ne samo za njih nego i za cjelokupno Jevrejstvo, jer sefardi čine jednu moćnu grupu u Jevrejstvu.“

Suštinu sefardskog pokreta mnogi unitaristi među Jevrejima nisu pravilno shvatili. U svojoj tjesnogradnosti oni najprije počinju taj pokret negirati, napadati, prikazuju ga opasnim za Jevrejstvo. Pokušavaju i nastoje da ga odmah u korijenu uguše i parališu. Time se nepotrebno troše dragocjene snage i vrijeme u beskonačnim i žučnim diskusijama i polemikama. Jedni pobijaju sefardski pokret, drugi ga brane. Ove diskusije i napadi nisu nikome koristili, a sefardskom pokretu su sigurno škodili. Trebalo je pokret pustiti da se razvije, da pokaže svoje rezultate, pa onda ili ga pobijati ili podržavati, a ne gušiti ga u korijenu. Preko sefardskog pokreta htjelo se sefarde uključiti u opšte-jevrejski pokret i učiniti ih korisnim i produktivnim. Vita je na sefardski pokret gledao dalekovidnije i davao mu dublji smisao i veće značenje.

Sredina u kojoj je djelovao Vita tražila je od njega sve: da bude glavni diskutant na svim zborovima i konferencijama, da bude urednik novina, javni i politički radnik, predavač, recenzent, ideolog i sijač novih ideja. Zato se i desilo da je čovjek snažna pera, bistre pameti, naprednog shvatanja iza sebe ostavio malo napisanog. Uvijek predan poslu, on nije navikao na odmor. Sredina mu je oduzimala sve slobodno vrijeme, koje je moglo uroditi plodovima trajnije vrijednosti, da ga je manje rastrzala. Golemo enciklopedijsko znanje nošeno širokim humanizmom i razumjevanjem za čovjeka krasilo je ovaj vedri i nasmejani duh. Uvijek je tražio afirmaciju čovjeka i ono što je veliko i čovječno u čovjeku nasuprot bestijalnostima.

Njegova smrt ostavila je golemu prazninu, ona je od nas odnijela čovjeka koji je uvijek svijetlio kao primjer za ugled, onoga koji je uvijek nalazio pravi smisao života. Jedan naš zajednički preživjeli prijatelj rekao mi je: nagovarali su Vitu da bježi iz Sarajeva, kada su Nijemci ušli 1941. godine. Bili su mu stavljeni na raspolaganje auto, pratilac, propusnica i novac. Vita je sve to odbio riječima: „U najsudbonosnijim časovima meni je mjesto tu, da ostanem sa svojim narodom.“ Nije ni pokušao da spase sebe i da bježi. Pomoći dakako nije mogao, ali da je poslušao da se udalji od svojih Jevreja, koje je toliko volio, oni bi ga možda prezreli i ne bi ga više voljeli. Njegovo samoodricanje i veličina žrtve samo je nužna konsekvencija njegovog moralno-etičkog kredo, kojim je bio ispunjen cio njegov život. Vita je pripadao kategoriji moralno čistog i čestitog čovjeka.